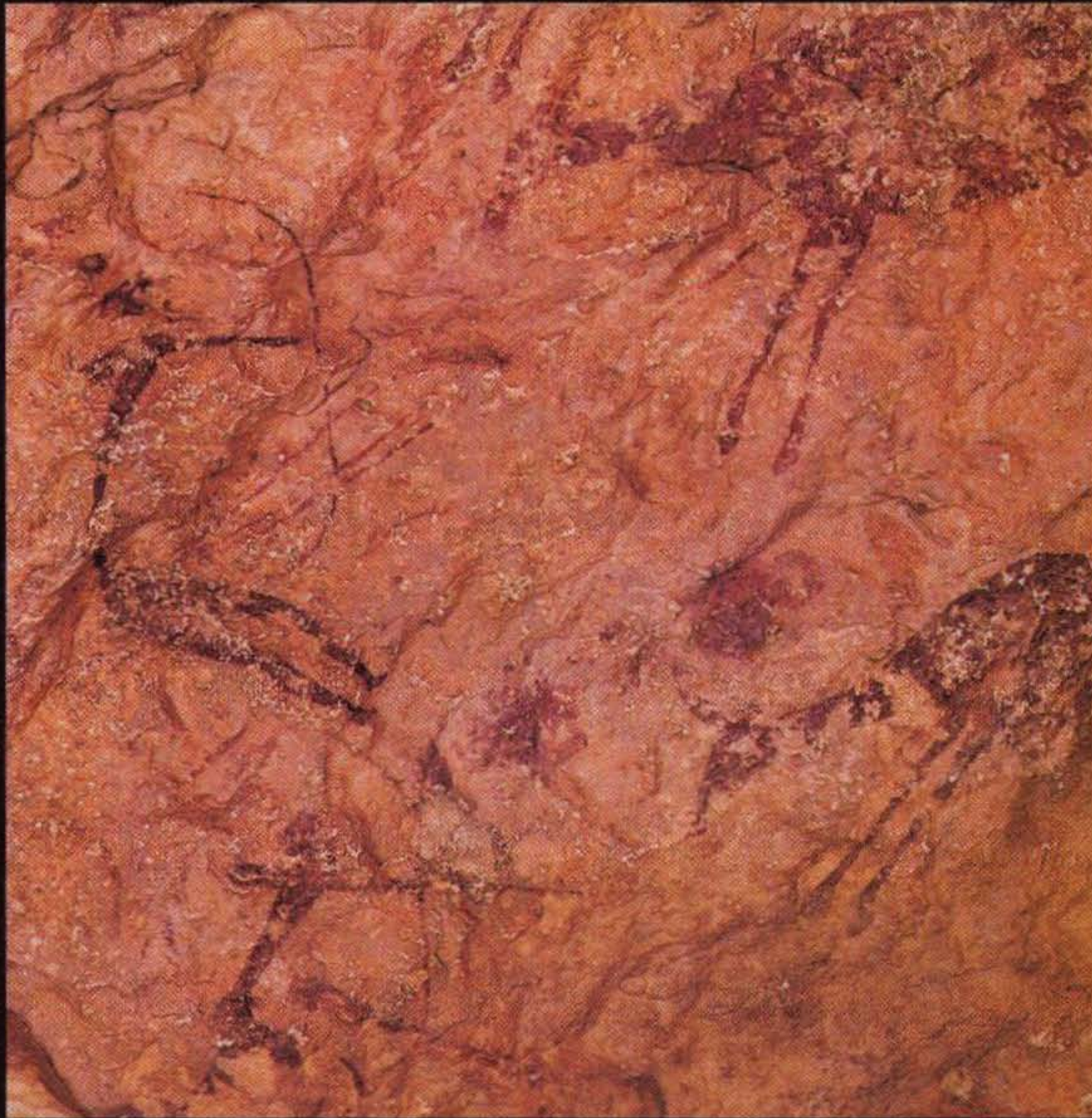


# T Í R I G

## LA COVA DELS CAVALLS A LA VALLTORTA



*Detall de les pintures rupestres restaurades de la Cova dels Cavalls*

CONSERVACIÓ I RESTAURACIÓ  
DEL PATRIMONI HISTÒRIC VALENCIÀ



# RESTAURACIÓ DE LA COVA DELS CAVALLS A LA VALLTORTA (TÍRIG)

RAFAEL MARTÍNEZ VALLE

## **La Cova dels Cavalls i el barranc de la Valltorta**

Durant l'hivern de l'any 1917, Albert Roda i Segarra donava a conèixer l'existència de pintures rupestres a la Cova del Cavalls a Tírig (Maestrat). Davant la importància del descobriment, dues comissions científiques es van desplaçar fins a la Valltorta; el dia 24 de març aplegava a Tírig H. Obermaier i el seu ajudant P. Wernet com a comissionats pel Museu Nacional de Ciències Naturals de Madrid i dies més tard ho feia un grup d'investigadors de l'Institut d'Estudis Catalans dirigits per Bosch i Gimpera.

Coincidint amb l'arribada d'ambdós grups es va produir la troballa de nous conjunts amb pintures rupestres, circumstància que els va obligar a dissenyar un projecte d'investigació per a tot el barranc de la Valltorta. Ambdues comissions van acordar dividir aquests treballs, i així va pertocar a Obermaier l'estudi del sector nordoest, inclosa la Cova dels Cavalls.

Els treballs d'aquests investigadors van ser publicats l'any 1919 en una completa monografia que recull la descripció detallada de cinc conjunts: les Coves del Civil, la Cova dels Tolls, la Cova del Rull, la Cova dels Cavalls i la Cova de l'Arc.

Aquestes investigacions van donar a conèixer la transcendència de les pintures en el context de l'art rupestre mundial, i l'any 1924 la Cova dels Cavalls i les Coves del Civil van ser declarades Monument Historicoartístic.

Lamentablement aquesta declaració no va venir acompanyada de l'establiment de mesures de protecció adequades i durant els anys posteriors al descobriment la Cova del Cavalls va patir innombrables agressions que van danyar de manera irreparable les pintures.

De les 58 figures recollides en l'inventar d'Obermaier l'any 1917, 13 van ser destruïdes totalment, la figura 57 va ser arrencada i venuda, unes altres van ser ratllades o cobertes per grafit.

Aquest procés de destrucció es va frenar en part amb la contractació d'un vigilant per al conjunt de la Valltorta l'any 1942. Això no obstant, la pràctica habitual aleshores de mullar les pintures per a augmentar la visibilitat va produir efectes molt negatius sobre aquest conjunt rupestre, fins al punt de fer pràcticament il·legibles les figures conservades.

## **La intervenció a la Cova de Cavalls**

La celebració del *Primer seminari internacional sobre conservació i difusió de l'art rupestre a l'aire lliure en ambient mediterrani*, que va tenir lloc al Museu de Valltorta el maig de 1997,

va suposar la creació d'un fòrum de debat sobre els problemes de conservació de l'art rupestre a l'aire lliure i dels límits de la intervenció en aquest fràgil patrimoni.

Després d'aquest esdeveniment, la Direcció General de Patrimoni Artístic va decidir intervenir a la cova dels Cavalls amb la posada en marxa d'un projecte global que inclogués l'establiment d'un diagnòstic de les principals patologies que afecten l'abric, les pintures rupestres i el disseny d'un projecte de conservació preventiva.

En aquest context s'inclouen els treballs que avui presentem, els quals han consistit en l'eliminació dels grafitis i taques de diverses menes de materials sintètics, com també de les veladures que cobrien les pintures com a conseqüència de les reiterades accions de mullat que han soportat les parets de l'abric durant els darrers decennis.

Amb aquesta intervenció recuperem un dels conjunts més emblemàtics de l'art prehistòric peninsular i que en més ocasions ha servit per il·lustrar les característiques de l'art llevantí.

La composició "més preciosa i viva de tot l'abric" segons la descripció d'Obermaier, reproduïx un episodi de caça. En ella una rabera de cèrvols integrada per set cèrvoles, un cèrvol mascle adult de grans banyes i tres cervatells de distintes edats són assetjats per diversos caçadors i dirigits cap un grup d'arquers que llança les fletxes i fereix els animals.

Un episodi de caça que probablement va ocórrer a la Valltorta fa sis mil anys i que avui continua impressionant pel seu dinamisme i bellesa.

Nota: Editat per la Generalitat Valenciana, Conselleria de Cultura, Educació i Ciència. Direcció General de Patrimoni Artístic.





Conjunt de pintures de la Cova dels Cavalls després de la restauració





Día 21/7/98. Acto de presentación de la restauración de las pinturas rupestres de la Cova dels Cavalls. La Directora General de Patrimonio Artístico D<sup>a</sup>. Carmen Pérez y parte de los asistentes a dicho acto se acercaron hasta la referida cova para contemplar los efectos de la restauración de un lienzo de pinturas. (foto V. Meseguer)